

ՄԻՈՆ

ԽԱ.

ՏԱՐԻ-ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԿՐՐՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՊԱՇՏՏՈՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱԿԼԻՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

«سیون» مجله ارمنیه شهریه، ادبیه، ثقافیه.

“SION” ARMENIAN MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE, PHILOLOGY.

1967

Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր

Թիւ 9 - 10

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵՐ ԺԱՌԱՆԳԱԽՈՐՆԵՐԸ

Վերամուտին, երբ բացումը կը կատարէինք ժառանգաւորաց վարժարանին եւ Ընծայարանին, տխուր էինք, որովհետեւ հազիւ «մնացորդաց» մը կար աշակերտներու:

Անցեալ տարեշրջանէն ի վեր սկսած էինք ծրագիրներ մշակել աշակերտութեան քիւր բարձրացնելու աւանդական ֆառասունին եւ, ինչպէս միշտ, մեր յոյսը կապած էինք Սուրբիոյ եւ Լիբանանի Հայ Վարժարաններուն: Սակայն Յունիսի պատերազմը խզեց մեզ հայաշատ գաղութներէն, մաս մը ուսանողներ վերադարձան իրենց ծնողքին մօտ, իսկ մեր վարժարանին մէջ մնաց միայն երկու տասնեակի իսկ չհասնող աշակերտութիւն մը:

«Զգործս ձեռաց մերոց ... յաջողեա մեզ, Տէր»-ը երբ կ'արտասանէինք, տակաւին չէինք գիտեր քէ Թուրքիոյ մէջ սկսուած աշակերտահաւաքը ի՛նչ արդիւնք պիտի տար: Այսօր, վերամուտէն մի քանի շաբաթներ ետք, կը վերաբանանք ահա ժառանգաւորացը, իրագործուած երազի մը ուրախութեամբ եւ փառք կու տանք Աստուծոյ որ յաջողցուց «զգործս ձեռաց մերոց»:

Շնորհիւ Կ. Պոլսոյ Ամենապատիւ Տ. Շնորհիւ Ս. Պատրիարքի ֆաջակերութեան եւ հովանաւորութեան, Երուսաղէմի նուիրակ՝ Արժանապատիւ Տ. Կարապետ Ա. Քահանային առա-

եկուրբիւնը ի Թուրքիա, ապահովեց մեր դպրոցին աշակերտութեան ակնկալուած թիւը: Քսանէ աւելի աշակերտներ եկան Թուրքիայէն խառնուելու մեր ժառանգաւորներուն:

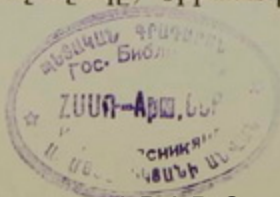
«Ժառանգաւոր» կոչումը բախտաւոր գիւտն է Զաֆարիա Պատրիարքին:

1843-ին, երբ ան կը հաստատէր առաջին Դպրեւանքը Ռամլէի վանքին մէջ, գայն կը կոչէր *Ժառանգաւորաց Վարժարան*: Երուսաղէմի տպարանի հիմնադրութեամբ հռչակաւոր այս պատրիարքը, որուն անունը կը կրեն նոյն տպարանէն լոյս ընծայուած մատենագիրներու առաջին հրատարակութիւնները, չէր կրնար գրասէրի իր բառամբերէն հանել աւելի յաջող եւ իմաստով լեցուն բառ մը, որակելու համար Ս. Յակոբեանց միաբանակցութեան պատրաստուող ուսանողը: Այդ ուսանողը վաղուան միաբանն է, պաշտպան եւ պահապան ըլլալու կոչուած գանձի մը, որ Հայ Երուսաղէմն է, որովհետեւ Երուսաղէմի Հայոց այս վանքը գանձարանն է դարերու բարեպաշտութեամբ կերտուած հոգեւոր գանձի մը, բազմերես արժէքներով եւ անխափան շարունակութեամբ:

Քրիստոսի եւ մեր հաւատքի օրերու նահատակութիւններու արեան հոտով օծուն եւ անխոնջ պաշտամունքի խունկով բուրոյզ հաստանիստ այս պատերուն մէջ՝ քրիստոսասէր ժողովուրդի մը հոգիին աննկուն սլացքը, հաւատքին անմար կանքեղը եւ մագաղաթին յանձնուած գրականութեան մը աննուանելի շտեմարանը՝ Հայ Երուսաղէմը կ'ընեն գանձարան մը ո՛չ միայն քանկագին գգեստներու կամ քագաւորական յիշատակներու, այլ մանաւանդ բարդ ոգիի մը, ուր ազգայինն ու եկեղեցականը, նոյն ոսկիին մէջ ձուլուած, մեր Հաստատութիւնը կը լեցընեն մեր ժողովուրդի ամենէն հարագատ եւ առողջ ժառանգութեամբ:

Երուսաղէմը հաստ պատերու մէջ պարսպուած մեր պատմութիւնն է, խիզախօրէն կեցած Սիոնի բարձունքին վրայ, պատմելու համար սերունդներուն՝ թէ մեր նախնիք, կանքեղ մը վառող մահտեսիէն մինչեւ ձեռագիր ընդօրինակող դպիրը, խաչակիր զինուորէն մինչեւ քագաւոր ուխտաւորը, հաւատքի որպիսի՝ մղումով մը եւ բարեպաշտական որքան իրակա՛ն զգացումով Հայ Եկեղեցիին ամենէն գեղեցիկը, Հայ Մատենագրութեան ամենէն հինը, Հայ Ոսկերչութեան ամենէն քանկագինը եւ Հայ Արուեստներու ամենէն ընտիրը ընծայած են սրբազան այն տեղերուն, որոնցմէ ծագած է իրենց հաւատքին լոյսը եւ ներշնչումին կրակը:

Իսկ բերուածը պահելու, նիւթական արժէքներէն հոգեկանը կերտելու աւանդութիւնը գլխաւոր առաքինութիւնը եղաւ միշտ Երուսաղէմի զինուորեալ միաբանին: Ազգային իրաւունքներու հպարտ պաշտպանը, Հայ ծիսակատարութիւններու նախանձախընդիր պահապանը, եւ մեր Եկեղեցւոյ ազգային ու մշակութային կոչումին նուիրուած անխոնջ մշակը, Սրբատեղիներու գիշե-

բային պաշտամունքներու եւ տօնական մեծ ծիսակատարութիւններուն վազող անխոնջ վանականը, կը ցուցաբերեն շտեմարան մը հոգեկան հարստութիւններու՝ որոնց ժառանգութիւնը ըստանալու կը դիմեն երուսաղէմ եկող Հայ ուսանողները:

Թէեւ նոյն հին շէնքերուն մէջ, որոնք քառասուն աշակերտի յարմարութիւն ունին, կը սկսինք տարին ուրախութեամբ, հինգ լման դասարաններով, լման ուսուցչական կազմով, խոստմնալից ժառանգաւորներով եւ սաղիմական աւանդութիւնը շարունակելու վնասակարութեամբ:

Կը սկսինք տարին նոյն այն ոգիով որը եղած է երուսաղէմէն անցած մեծանուն եկեղեցականներուն՝ Օրմանեան, Խապայեան, Դուրեան, Կիւլէսէեան, Նշանեան, Գուշակեան եւ տակաւին անանուն վարդապետներու, որոնք ոգի մը կառուցած կամ շարունակած են այստեղ. ոգի մը, որ կ'անի տեսակ մը ուսուցիչէն անկախ, Ս. Տեղեաց մթնոլորտին մէջ, ուր աղօթքն ու տփնուքիւնը, ծիսակատարութեան մէջ բծախնդրութիւնը, Ս. Երկրի խորաններուն առջեւ իրենց կեանքը նուիրաբերած ծերունի վարդապետներու կենդանի օրինակը եւ տակաւին հոգեկան մթնոլորտ մը ստեղծող բոլոր անքիւ խորհուրդները, երուսաղէմը կ'ընեն տարբեր, կ'ընեն անբաղդատելի, իսկ սաղիմական եկեղեցականը՝ անփոխարինելի:

Կը պատմուի թէ՛ երբ վերջերս Հայաստանի մեծ երգահաններէն մին այցելած է Ս. Էջմիածին, ներկայ եղած խորհրդակատարութեան եւ ապա ներկայացած Վեհին, իր զգացումները արտայայտած ըլլայ շատ յատկանշական խօսքով մը. «Այստեղ տարբեր ձայներ ես կը լսեմ»:

Այստեղ, երուսաղէմ, մեր ժողովուրդի հարազատներուն համար, Էջմիածին մըն է, ուր մեր պատմութեան երգին բացւած ականջները տարբեր ձայներ կը լսեն:

Ժառանգաւորները, որոնք կը պատրաստուին մեր Դպրանոցին մէջ, մեր եկեղեցւոյ այդ խորհրդաւոր ձայնին իրենց հոգին բացած վաղուան եկեղեցականներն են:

Անցեալի մեր ժառանգաւորները այսօր մեր եկեղեցւոյ առաջնորդական եւ հովուական պարտականութիւններուն նուիրւած փաղանգ մըն են, ցրուած հայկական գաղութներուն հետ, աշխարհի բոլոր ծայրամասերուն: Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի պէտքերուն կենդանի պատասխաններն են անոնք Էջմիածնական բոլոր թեմերուն մէջ, հաւատաւոր սպասաւորները մեր եկեղեցիին:

Ոգին արժեւորող, անոնք ունին նաեւ մտաւորական որակը, դրոշմը մեծ ուսուցիչներու, որոնք, այսօրուան մեր միաբաններուն նման, շրջապատեցին մեր ժառանգաւորները եւ անոնց ջամբեցին ուսում եւ գիտութիւն:

Որովհետեւ երուսաղէմը՝ դպրոց մըն է հոգիի եւ մեծ դպրոց մը միտքի, որ անցեալ դարէն ասդին իր նպաստը բերաւ

հայագիտութեան վերածնունդին, իր հրատարակութիւններով եւ ամսագիրով:

Կը սիրեմք յուսով որ թեմական հեռաւոր դաշտերու մշակներուն հետ, կը պատրաստուին այստեղ ուսուցիչ եւ մտաւորական եկեղեցականներ, շարունակելու համար մատենագիտական ւանդութիւնը Ս. Երուսաղէմի: Եթէ կենսական պէտք մըն է գոր կը գոհացնեն հովուական պաշտօնի տրամադրուող մեր միաբանները, նուազ կենսական գործ մը չէ որ կը տուժէ այստեղ անոնց մեկնումով: Մեր ժառանգաւորաց վարժարանի եւ Ընծայարանի շրջանաւարտներէն թեմերուն մէջ ծառայողներուն թիւը կրկնապատիկէն աւելի է Աթոռին մէջ ծառայող միաբաններուն: Իրականութիւն մը, որ քիչ անգամ կը գնահատուի իր իրական արժէքով:

Ե՞րբ իրատես եւ անխառն գնահատութեամբ արժեւորւած է Երուսաղէմի Հայոց վանքը: Վերել յիշուած նոյն Զաւարիա Պատրիարքը չհալածուեցա՞ւ Պոլսոյ վարչութեան եւ նոյնիսկ Պատրիարքութեան կողմէ՝ Հայ տպարան հաստատած եւ Հայ մատենագիրներ հրատարակած ըլլալուն համար: Բացէ՛ք Երուսաղէմի պատմութիւնը եւ հոն պիտի կարդաք անհաւատալի այս իրականութեան նման բազմաթիւ դրուագներ, ուր մեր Ազգը անտեղի եւ կոյր ֆինադատութիւններով միայն վարձատրած է մեր միաբանութեան անասելի գոհողութիւններն ու տփնութիւնները:

Գանգատէ մը աւելի, ցաւալի իրողութիւն մը հաստատելու համար միայն կ'անդրադառնանք անոնց, որոնք մեզի անհասկնալի իմաստութեամբ իրենց մամոնան կը քափեն երեսակայական դպրեմաններու դասարաններուն մէջ, երբ ժամանակին Մեկնեան, Գարակէօգեան, Կիւլպէնկեան ազնիւ գերդաստաններու անունները կրող դասարաններու դուռերուն վրայ՝ պարսպութիւն մը կը թեւածէ:

Սակայն արտաքին թուլացումները եւ ժխտումները չեն մթազներ մեր լաւատեսութիւնը, որովհետեւ ժառանգաւորներ ունինք մեր ակնկալած թիւով եւ որակով: Այսօր բաւ է մեր ուրախութիւնը ընելու համար ամբողջական, որովհետեւ գիտենք թէ այստեղ անոնք պիտի շարունակեն զինուորագրուիլ ժառանգութիւնը պահելու այն մեծ պայքարին, որ մերն է:

Եւ ուրախութեան մէջ սկսուած տարին պիտի շարունակենք, հակառակ նիւթական դժուարութիւններու, չյարգուած խոստումներու՝ կատարած ըլլալու համար մեր պարտականութիւնը դարբերուն դիմաց: